

Razsodba NČR DNS in SNS

Novinarsko častno razsodišče, skupni organ Društva novinarjev Slovenije in Sindikata novinarjev Slovenije (v nadaljevanju NČR), v sestavi Tatjana Pirc (predsednica), Brane Piano (podpredsednik), Irena Brejc, Ranka Ivelja, Sanja Gornjec, Urban Červek, Katarina Vučko, Peter Merc, Sonja Merljak Zdovc in Nataša Štefe je na seji 7. julija 2022 in na dopisni seji, ki je potekala od 8. do 12. julija 2022 v primeru **Inštitut 8. marec proti odgovornemu uredniku in novinarju Siol.net Petru Jančiču** ugotovilo, da je urednik kršil Kodeks novinarjev Slovenije (v nadaljevanju kodeks).

Primer: Inštitut 8. marec proti odgovornemu uredniku in novinarju Siol.net Petru Jančiču

Povzetek pritožbe

Zavod Raziskovalni inštitut 8. marec (pritožnik) je na Novinarsko častno razsodišče (NČR) podal prijavo zoper portal Siol.net, kjer je bil 22. marca 2022 objavljen prispevek novinarja in odgovornega urednika tega portala Petra Jančiča z naslovom: »Farmaceutka: želela si je, da bi jo imel nekdo rad in je ne bi le izkoriščal«. Po mnenju pritožnika, ki se zadnja leta ukvarja s sistemsko obravnavo spolnega nasilja, je del boja proti spolnemu nadlegovanju in nasilju tudi zagotavljanje etičnih standardov novinarskega poročanja in medijske obravnave spolnega nasilja, njegovih žrtev in storilcev.

V pritožbi so zapisali, da je namen članka objava do sedaj nerazkritega uradnega policijskega zaznamka v okviru obravnave znane afere domnevnega spolnega nadlegovanja s strani ljubljanskega župana Zorana Jankovića, poleg tega ugotavljajo, da novinar v svojem poročanju žrtve namenoma ni zavaroval, da je njene osebne podatke in njeno zgodbo uporabil kot le še eno sredstvo za politična preračunavanja, da tak odnos do žrtve, njena javna izpostavitvev in brezsramna uporaba njene zlorabe v senzacionalistične namene, pomeni sekundarno viktimizacijo žrtve, saj je ponovno postavljena v podrejeni položaj, ko sama nima nadzora nad lastno zgodbo in ji je odvzeta pravica do anonimnosti. Poročanje Siol.net pritožnik obsoja, saj je mnenja, da članek ne le da ni bil v interesu žrtve, temveč jo je namenoma in povsem brezsravno izrabil.

Programski odbor Inštituta 8. marec, ki je podpisan pod pritožbo, odgovornemu uredniku in novinarju Siol.net Petru Jančiču očita kršitev 17. člena¹ Kodeksa novinarjev Slovenije, kar pojasnjujejo s tem, da gre v konkretnem primeru za razkrivanje osebnih in izredno občutljivih podatkov osebe R., ki ni javna osebnost, »zato mora biti standard varstva interesov posameznice bistveno višji«. Po mnenju pritožnika se mora novinar prav tako zavedati, da lahko z zbiranjem ter objavo informacij, fotografij in posnetkov škodi posameznikom, ki niso vajeni medijske in javne pozornosti, kar je z vidika obravnavane tematike domnevnega spolnega nasilja še toliko pomembnejše. Pritožnik je prepričan, da je Peter Jančič kršil tudi 22. člen² kodeksa, v skladu s katerim se ne sme razkriti identitete oseb, ki so doživljale spolno zlorabo, pri tem programski odbor inštituta opozarja tudi na zahtevo po posebni obzirnosti pri poročanju o pripadnikih posebej ranljivih skupin, ki taksativno niso našteje v kodeksu. »Nedvomno mednje spadajo tudi (domnevne) žrtve spolnega nadlegovanja in nasilja,« so zapisali v pritožbi, s katero želijo spodbujati k temu, da na vsakodnevni ravni obsodimo tovrstno poročanje, ki ni v interesu žrtev nasilja, temveč jim še dodatno škoduje.

Odgovor Petra Jančiča na pritožbo

Odgovorni urednik Siol.net Peter Jančič je odgovoril na pritožbo, v odgovoru najprej opozarja, da mu je NČR poslal nepodpisano pritožbo Programskega odbora Inštituta 8. marec, »v kateri pritožniki ne navajajo natančno, s katerimi trditvami ali deli članka naj bi zagrešil kršitve, ki jih navajajo«. Na pritožbo Jančič odgovarja zato, ker meni, »da vsebuje nenavadne dileme, ki si zaslužijo javno razpravo«.

Peter Jančič piše, da so očitki pritožnika, da je neupravičeno razkril zasebnost žrtve, »ne le neresnični, temveč tudi primer poskusa omejevanja svobode poročanja o pomembnih javnih zadevah«, saj je sodni postopek, katerega del je zaznamek, ki so ga predstavili javnosti, proti kriminalistoma, ki sta preverjala dogajanje pri županu, sprožila R. sama, dogajanje pa je Jančič kot avtor opisal v dveh člankih, objavljenih na Siol.net.

Jančič pojasnjuje, da je bil del tožbe, o kateri je poročal, očitek kriminalistoma, da sta bila zaradi njunega uradnega zaznamka že pred petimi leti javno razkrita ime in priimek osebe R. v medijih, pa tudi to, da je

¹ **17. člen:** Novinar spoštuje pravico posameznika do zasebnosti in se izogiba senzacionalističnemu in neupravičenemu razkrivanju njegove zasebnosti v javnosti. Poseg v posameznikovo zasebnost je upravičen le, če javni interes pretehta nad spoštovanjem njegove zasebnosti. Pri poročanju o javnih osebnostih in tistih, ki želijo dobiti moč in vpliv ter vzbujati pozornost, je pravica javnosti do obveščeniosti širša. Novinar se mora zavedati, da lahko z zbiranjem ter objavo informacij, fotografij in posnetkov škodi posameznikom, ki niso vajeni medijske in javne pozornosti. Posebej mora biti obziren pri omembi imen, objavi fotografij in posnetkov udeležencev nesreč in storilcev ter žrtev kaznivih dejanj.

² **22. člen:** Novinar v prispevkih o spolnih zlorabah in družinskih tragedijah ne sme razkriti identitete žrtev in njihovih svojcev, identitete storilcev ne sme razkriti, kadar bi s tem razkril identiteto žrtev. Enako velja za prispevke o drugih kaznivih dejanjih, če so vanje vpleteni mladoletniki. Identiteto lahko razkrije s soglasjem polnoletne žrtve.

župana Zorana Jankovića le-ta obiskala z namenom, da ji zagotovi redno zaposlitev v zameno za seksualne usluge. Jančič navaja, kaj je R. na sodišču povedala o posledicah javne objave podatkov. Dejala je: »Uničili so mi ful veliko s tem, no. Ful veliko. In družino in ime, vse je šlo v medije in v enem tednu, na božični večer, sem postala največja ljubljanska kurba tukaj. Poznana.«

Po prepričanju Jančiča je trditev, da je Siol.net neupravičeno javnosti razkril ime in priimek te osebe, neresnična, ker sta bila ime in priimek javnosti že razkrita in znana in tega torej ni bilo mogoče znova razkriti. Jančič še pojasnjuje, da je oseba zaradi takratnega pisanja spremenila ime in priimek, da bi zaščitila sebe in svoje otroke. »Pri poročanju njene nove identitete, čeprav smo v uredništvu novo ime in priimek poznali in ga še poznamo, ker je del sodnih spisov, nismo razkrivali, ker se to za opis sodnega postopka, ki je potekal proti kriminalistoma, ni zdelo pomembno. Podatke o spremenjenem priimku smo v objavljenih dokumentih prikriili,« še dodaja Peter Jančič, ki se sklicuje tudi na javnost sodnih postopkov, javno izrekanje sodb in na to, da je javni interes za poročanje, če gre za sume zlorabe župana ali kriminalistov, ki to preiskujejo, nesporen. Pri tem izpostavlja, da se tudi sodišče ni odločilo za to, da bi žrtev spolnega nasilja zavarovalo tako, da bi javnosti omejilo dostop. Jančič je prepričan, da bi moral pritožnik očitke o kršenju pravic »žrtve« v tem primeru nasloviti na sodišče in ne na medij, ki poroča o dogajanju na sodišču, kjer postopek, kot piše Jančič v odgovoru, ne poteka, ker bi bila R. žrtev spolnega nasilja, ta je postopek sprožila, ker naj bi kriminalista zlorabila svoj položaj, a je bila pri tem, kot je pokazal razplet, neuspešna, še dodaja Peter Jančič.

Avtor obravnavanega članka svojo trditev, da ne gre za žrtev, dokazuje tudi s tem, kaj je med pričanjem na sodišču povedala R. Dejala je, da je župan k obisku in k spolnim odnosom ni silil, za to se je odločila sama, da bi si pridobila ugodnost, zaposlitev za nedoločen čas v lekarniškem podjetju, ki je v lasti mesta. Med pričanjem je rekla, da župan ni izrekel z besedami, da hoče seks. Da to zahteva, se ji je zdelo samoumevno, saj to moški, kot je povedala sodišču, »vedno hočejo«.

Na podlagi pričanja, ki ga opisuje Jančič v svojem odgovoru, R. po njegovem mnenju ni bila predmet nadlegovanja na delovnem mestu ali spolnega nasilja Zorana Jankovića, trditev pritožnika, da je R. žrtev spolnega nasilja ali zlorabe, je po njegovem prepričanju neutemeljena in celo nepoštena do župana, saj po njenih trditvah, ki izhajajo iz objavljenega pričanja pred sodiščem, župan ni bil nasilen, spolni odnosi pa so bili prostovoljni, Jančič še dodaja, da proti županu tudi ni bilo nobenega postopka zaradi spolnega nasilja.

Dopolnitev pritožbe

Programski odbor Inštituta 8. marec, ki je podpisan pod pritožbo, je na poziv NČR, ki je upošteval predlog Petra Jančiča, pritožbo dopolnil z imeni članic in članov programskega odbora Inštituta 8. marec: Nika Kovač, Mojca Lukan, Kristina Krajnc, Maja Koražija, Mark J. Užmah, Tija Jakič, Tina Tomšič, Tanja Matijašević, Petra Meterc, Zarja Muršič, Sara Ugrin, Marja Kodre, Neža Dvorščak, Gregor Volk in Alenka Kreč Bricelj.

Sklep: Novinar in odgovorni urednik portala Siol.net Peter Jančič je kršil 17. člen Kodeksa novinarjev Slovenije, o kršitvi 22. člena kodeksa pa Novinarsko častno razsodišče ni presojalo.

Obrazložitev: Novinarsko častno razsodišče osebo, ki je obravnavana v članku »Farmaceutka: želela si je, da bi jo imel nekdo rad in je ne bi le izkoriščal«, imenuje R., ker za objavljanje njenih osebnih podatkov ni našlo tehtnih razlogov. Razsodišče se strinja s pritožnikom, da je treba s posebno obzirnostjo poročati o pripadnikih ranljivih skupin, ker pa pritožnik omenja, da te skupine v kodeksu niso taksativno našteje, razsodišče poudarja, da so v členih kodeksa, ki sodijo v poglavje Splošne etične norme (od 17. do 23. člena) ranljive skupine, ki v določenih okoliščinah od novinarjev zahtevajo posebno obzirnost, našteje, opisane in izpostavljene.

Pritožnik odgovornemu uredniku in novinarju Siol.net Petru Jančiču očita kršitev 17. člena kodeksa zaradi »razkrivanja osebnih in izredno občutljivih podatkov« osebe, ki ni javna osebnost in ni vajena medijske in javne pozornosti. Pritožnik omenja, da je namen članka objava do sedaj nerazkritega uradnega policijskega zaznamka. Izhajajoč iz objavljenega zaznamka, ki je del obravnavanega članka, je bil 17. decembra 2015 v prostorih GPU UKP NPU (Litostrojska 54 v Ljubljani) z osebo R. opravljen razgovor v zvezi s sumom storitve kaznivega dejanja sprejemanja koristi za nezakonito posredovanje po prvem odstavku 263. člena KZ-1. Po razgovoru je R., »ki je bila zelo čustvena in prizadeta, preiskovalcema njena dejanja in dejanja Zorana Jankovića opisala še enkrat«, zato so sestavili dodatni uradni zaznamek. V obeh zaznamkih, ki ju Jančič objavlja v celoti, so našteji osebni podatki, opisane njene stiske, srečevanja, dialogi in dogovori z Jankovičem.

Objavljanje uradnega zaznamka v celoti in z vsemi podrobnostmi, ki razkrivajo osebne in občutljive podatke o osebi R., pri opisovanju afere, v katero je bil vpleten župan Janković, ni nujno in ni v javnem interesu. Dele uradnega zaznamka, v katerih so vsi ti občutljivi podatki in opisi, bi se dalo zakriti ali povzeti odlomke, povezane z županom, ki ima zaradi svoje javne funkcije in očitkov, da je zlorabil svoj položaj, osrednjo vlogo v tej zadevi. Tako bi avtor spoštoval etične norme, ki jih določa novinarski kodeks, svoboda poročanja o pomembnih javnih zadevah pa s tem ne bi bila omejena.

R. je med pričanjem v okviru sodnega postopka, ki ga je sprožila proti kriminalistoma, govorila o tem, da so bile stvari, ki so prišle v javnost v enem tednu, zanjo uničujoče, to njeno izjavo v svojem odgovoru navaja tudi Peter Jančič. Na istem pričanju je dejala (vir: članek istega avtorja v istem mediju, objavljen 5. 4. 2022), da je morala spremeniti priimek, ker ni mogla več živeti z vsem tem. Tudi Peter Jančič v odgovoru omenja, da je R. spremenila svoje ime. Del identitete posameznice pa je tudi njeno prejšnje ime. Nenehno objavljanje njenih osebnih podatkov, ki sledi prvemu medijskemu razkritju, posameznici vedno znova škoduje. Kot je zapisano v 17. členu kodeksa, se mora novinar zavedati, da lahko z objavo informacij škodi posameznikom, ki niso vajeni medijske in javne pozornosti, v tem primeru ne gre le za možnost in

predvidevanje, ki ju v 17. členu nakazuje besedica »lahko«, izjave osebe R. namreč te škodljive posledice potrjujejo: »Uničili so mi ful veliko s tem, no. Ful veliko. In družino in ime ...« Zato bi se moral v skladu s splošnimi etičnimi normami novinar, ki je tudi odgovorni urednik medija, še toliko bolj zavedati, zakaj se je treba izogibati objavljanju in ponavljanju objavljanja osebnih podatkov R., s čimer nenehno kaže s prstom nanjo in razkriva njeno identiteto. Če se sodišče odloči, da postopek in spisi ostanejo javni, morajo uredniki in novinarji tudi v takem primeru ravnati v skladu z novinarskim kodeksom.

Novinarsko častno razsodišče zaradi vsega naštetega ocenjuje, da je odgovorni urednik in novinar Peter Jančič z objavo osebnih podatkov R. in vseh podrobnosti o njej, ki so opisane v zadevnem članku, kršil 17. člen Kodeksa novinarjev Slovenije. Sklicevanje na druge medije, ki so že pred njim objavili osebne podatke R., pa je irelevantno, saj ti članki niso (bili) predmet postopka pred NČR.

Novinarsko častno razsodišče o očitani kršitvi **22. člena** ni presojalo, ker je kršitev zaradi objave osebnih podatkov ugotovilo že v okviru **17. člena**.

Obnova postopka: Postopek, ki je bil zaključen in sta bila po njem izdana razsodba ali stališče NČR, se lahko obnovi na temelju predloga kateregakoli udeleženca v postopku. Udeleženec v postopku lahko zahteva obnovo postopka najpozneje eno leto od dne, ko je izvedel nova dejstva in dokaze, ki lahko vplivajo na spremembo prvotno izrečene razsodbe ali stališča. O predlogu za obnovo postopka odloča NČR, ki mora ugotoviti, ali obstajajo utemeljeni razlogi za obnovo postopka. Ponovni postopek prav tako vodi NČR.

V Ljubljani, 13. julija 2022

Tatjana Pirc, predsednica Novinarskega častnega razsodišča

